

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

עומד על החומה – נחמיה ושיקומה של שיבת ציון (שיעור מס' 33)

דוד סבתו (sabatoster@gmail.com)

1. עליית נחמיה – החומה והחרפה (פרקים א-ב)

א, ג-ד: ויאמרו לי הנשואים אשר נשואו מן השבי שם במדינה ברעה גדלה ובחרפה, וחומת ירושלים מפרצת ושעריה נצתו באש: ויהי קשמעי את הדברים האלה ישבתי ואבכה ואתאבלה ימים ואהי צם ומתפלל לפני אלהי השמים.

ב, יז: ואומר אלהם אתם ראים הרעה אשר אנחנו בה, אשר ירושלים חרבה ושעריה נצתו באש, לכו ונבנה את החומת וירושלים ולאנהיה עוד חרפה.

2. נחמיה, החומה והצרים (פרקים ב-ו)

שלב ראשון (ב, י): וישמע סנבלט החרני וטוביה העמני וירע להם רעה גדלה אשר בא אדם לבקש טובה לבני ישראל.

שלב שני (ב, יט-כ): וישמע סנבלט החרני וטוביה העמני וגשם הערבי וילעגו לנו ויבזו עלינו ויאמרו מה הדרך הזה אשר אתם עשים העל המלך אתם מרדים: ואשיב אותם דבר ואומר להם אלהי השמים הוא יצליח לנו ואנחנו עבדיו נקום ויבנינו ולכם אי-יחלק וצדקה וזכרון בירושלם:

שלב שלישי (ג, לג-לו): ויהי כאשר שמע סנבלט כי אנחנו בונים את החומה ויחר לו ויכעס הרבה וילעג על היהודים: ויאמר לפני אחיו וחיל שמרון ויאמר מה היהודים האמללים עשים היעזבו להם היזבחו היכלו ביום היחיי את האבנים מערמות העפר והמה שרופות: וטוביה העמני אצלו ויאמר גם אשר הם בונים אס-יעלה שועל ופרץ חומת אבניהם: שמע אלהינו כיהינו בזה והשב חרפתם אל ראשם ויתנם לבזה בארץ שביה.

שלב רביעי (ג, לח – ד, א-ח): ונבנה את החומה ותקשר כלהחומה עד חציה ויהי לב לעם לעשות: ויהי כאשר שמע סנבלט וטוביה והערבים והעמנים והאשדודים כיעלתה ארוכה לחמות ירושלים כיהחלו הפרצים להסתם ויחר להם מאד: ויקשרו כלם יחדו לבוא להלחם בירושלם ולעשות לו תועה [...] ואעמיד מתחתיית למקום מאחרי לחומה בצחיחים ואעמיד את העם למשפחות עס-חרבתיהם רמחייהם וקשתתייהם: וארא ואקום ואמר אליהחרים ואלהסגנים ואליתראו מפניהם את אדני הגדול והנורא זכרו והלחמו על אחיכם בניכם ובנותיכם ושיכם ובתיכם...
שלב חמישי (ו, א-ב): ויהי כאשר נשמע לסנבלט וטוביה ולגשם הערבי וליתר איבינו כי בניתי את החומה ולא-נותר בה פרץ גם עדהעת ההיא דלתות לא-העמדתי בשערים: וישלח סנבלט וגשם אלי לאמר לכה ונועדה יחדו בפפירים בבקעת אונו והמה חשבים לעשות לי רעה [...]

דברים כג, ג-ח

ואמר אלהם שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על-איביכם אלייך לבבכם אל תיראו ואלתחפזו ואלתערצו מפניהם: כי ה' אלהיכם ההלך עמכם להלחם לכם עם-איביכם להושיע אתכם: ודברו השטרים אלהעם לאמר מיהאיש אשר בנה בית-חדש ולא חנכו ילך וישב לביתו פן-מות במלחמה ואיש אחר יחננו: ומיהאיש אשר-ארש אשה ולא לקחה ילך וישב לביתו פן-מות במלחמה ואיש אחר יקחנה: ויספו השטרים לדבר אלהעם ואמרו מיהאיש הירא ורף הלבב ילך וישב לביתו ולא ימס את-לבב אחיו כלבבו:

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

רמב"ם הלכות מלכים ז, טו

מי האיש הירא ורך הלבב כמשמעו, שאין בלבו כח לעמוד בקשרי המלחמה, ומאחר שיכנס בקשרי המלחמה ישען על מקוה ישראל ומושיעו בעת צרה וידע שעל יחוד השם הוא עושה מלחמה וישים נפשו בכפו ולא יירא ולא יפחד ולא יחשוב לא באשתו ולא בבניו אלא ימחה זכרונם מלבו ויפנה מכל דבר למלחמה, וכל המתחיל לחשוב ולהרהר במלחמה ומבהיל עצמו עובר בלא תעשה.

3. החומה – בין חוץ לפני (ה, א-יג)

דברים כח, ל-לג	נחמיה
(ל) אִשָּׁה תֹאֲרֶשׁ וְאִישׁ אַחֵר יִשְׁכַּבְנָהּ, בֵּית תְּבֻנָה וְלֹא־תֵשֵׁב בוֹ כָּרֶם תִּטַּע וְלֹא תַחֲלִלְנָהּ... (לב) בְּנִיךָ וּבְנֵיךָ נִתְּנִים לָעָם אַחֵר וְעֵינֶיךָ רְאוּת וְכֹלֹת אֲלֵיהֶם כָּל־הַיּוֹם וְאִין לֹאֵל יָדָד: (לג) פְּרִי אֲדָמְתְּךָ וְכִלְיֵיגֶיךָ יֹאכַל עִם אֲשֶׁר לֹא־יִדְעֶתָ וְהֵייתָ רַק עֶשׂוֹק וְרִצּוֹן כָּל־הַיָּמִים:	וְתִהְיֶה צַעֲקַת הָעָם וּנְשֵׂיהֶם גְּדוֹלָה אֶל־אֲחֵיהֶם הַיְהוּדִים: וַיֵּשׁ אֲשֶׁר אִמְרִים בְּנִינוּ וּבְנֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ רַבִּים וְנִקְחָה דָגָן וְנֹאכְלָה וְנִחְיָה: וַיֵּשׁ אֲשֶׁר אִמְרִים שְׂדֵתֵינוּ וּכְרָמֵינוּ וּבְנֵינוּ אֲנַחְנוּ עֲרָבִים [...] וְעַתָּה כִּבְשָׁר אַחֲנֵנוּ בְּשָׂרְנוּ כִּבְנֵיהֶם בְּנִינוּ וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ כִּבְשִׁים אֶת־בְּנֵינוּ וְאֶת־בְּנֹתֵינוּ לְעֶבְדִּים וַיֵּשׁ מִבְּנֹתֵינוּ נִכְבָּשׁוֹת וְאִין לֹאֵל יָדָנוּ, וּשְׂדֵתֵינוּ וּכְרָמֵינוּ לְאֲחָרִים:

4. חנוכת החומה (יב, כז-מז) - משנה שבועות ב, ב

אין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא במלך ונביא ואורים ותומים ובסנהדרין של שבעים ואחד ובשתי תודות ובשיר ובית דין מהלכין ושתי תודות אחריהם וכל ישראל אחריהם [...] וכל שלא נעשה בכל אלו הנכנס לשם אין חייבין עליה.

5. החומה והשבת (יג, טו-כב) – בין ירמיהו לנחמיה

נחמיה פרק יג	ירמיהו פרק יז
(טו) בְּיָמַי הִהְמָה רְאִיתִי בִיהוּדָה דְרָכִים־גָּתוֹת בְּשַׁבָּת וּמִבְּיָאִים הָעֲרָמוֹת וְעַמָּסִים עַל־הַחֲמָרִים וְאִף־ יַיִן עֲנָבִים וְתַאֲנִים וְכֹל־מִשְׂא וּמִבְּיָאִים יְרוּשָׁלַם בְּיּוֹם הַשַּׁבָּת [...] וְהַצָּרִים יֵשְׁבוּ בָּהּ מִבְּיָאִים דָּאֵג וְכֹל־מִכָּר וּמִכָּרִים בְּשַׁבָּת לִבְנֵי יְהוּדָה וּבִירוּשָׁלַם: (יז) וְאָרִיבָה אֶת חָרִי יְהוּדָה וְאִמְרָה לָהֶם מִה־הַדָּבָר הַרַע הַזֶּה אֲשֶׁר אַתֶּם עֹשִׂים [...] הֲלוֹא לָה עָשׂוּ אֲבֹתֵיכֶם וַיָּבֵא אֶל־הֵינוּ עֲלֵינוּ אֶת כָּל־הָרָעָה הַזֹּאת וְעַל הָעִיר הַזֹּאת וְאַתֶּם מוֹסִיפִים חֲרוֹן עַל־יִשְׂרָאֵל לְחַלֵּל אֶת־הַשַּׁבָּת: (יט) וַיְהִי כִּפְאֲשֶׁר צָלְלוּ שַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַם לִפְנֵי הַשַּׁבָּת [...] וּמִנְעָרֵי הָעֵמֶדְתִּי עַל־הַשַּׁעְרִים לֹא־יָבֹא מִשְׂא בְּיּוֹם הַשַּׁבָּת [...] וְאִמְרָה לְלוֹיִם אֲשֶׁר יִהְיוּ מִטְהָרִים וּבָאִים שִׁמְרִים הַשַּׁעְרִים לְקַדֵּשׁ אֶת־יּוֹם הַשַּׁבָּת.	(כא) כֹּה אָמַר ה' הַשְּׁמָרוּ בְּנַפְשׁוֹתֵיכֶם וְאַל־תִּשְׂאוּ מִשְׂא בְּיּוֹם הַשַּׁבָּת וְהִבַּאתֶם בְּשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַם. (כב) וְלֹא־תוֹצִיאוּ מִשְׂא מִבְּתֵיכֶם בְּיּוֹם הַשַּׁבָּת וְכֹל־מִלְּאֲכָה לֹא תַעֲשׂוּ וְקִדְשַׁתֶּם אֶת־יּוֹם הַשַּׁבָּת כִּפְאֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם: (כג) וְלֹא שָׁמְעוּ וְלֹא הִטּוּ אֶת־אָזְנוֹם [...] וְהָיָה אִם־שָׁמַעַתְּ שִׁמְעוּן אֵלַי נִאֲסֶה־ה' לְבַלְתִּי הִבִּיא מִשְׂא בְּשַׁעְרֵי הָעִיר הַזֹּאת בְּיּוֹם הַשַּׁבָּת וּלְקַדֵּשׁ אֶת־יּוֹם הַשַּׁבָּת לְבַלְתִּי עֲשׂוֹת־בָּהּ בּוֹ כֹּל־מִלְּאֲכָה: (כד) וּבָאוּ בְּשַׁעְרֵי הָעִיר הַזֹּאת מְלָכִים וְשָׂרִים [...] (כז) וְאִם־לֹא תִשְׁמְעוּ אֵלַי לְקַדֵּשׁ אֶת־יּוֹם הַשַּׁבָּת וּלְבַלְתִּי שְׂאֵת מִשְׂא וּבֹא בְּשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַם בְּיּוֹם הַשַּׁבָּת וְהִצַּתִּי אֵשׁ בְּשַׁעְרֶיהָ וְאִקְלָה אֶרְמֹנוֹת יְרוּשָׁלַם וְלֹא תִכְבֶּה: